

POSEBNI TZV. PARTIKULARNI STEČAJNI POSTUPAK U HRVATSKOM PRAVU*

Dr. sc. Jasnica Garašić, izvanredni profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 347.736(497.5)
Ur.: 17. veljače 2012.
Pr.: 1. ožujka 2012.
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

U ovom se radu istražuju i analiziraju pretpostavke pod kojima se može otvoriti i provesti partikularni stečajni postupak u Hrvatskoj. Ujedno se vrši usporedba s rješenjima sadržanim u njemačkom pravu i Europskoj uredbi o insolventijskim postupcima. Primjerenost zakonskih rješenja ocijenjuje se s obzirom na to kako je hrvatski, njemački i europski zakonodavac regulirao: međunarodnu nadležnost za otvaranje partikularnog stečajnog postupka; opseg imovine koju partikularni stečajni postupak obuhvaća; stečajne razloge za otvaranje partikularnog stečajnog postupka; ovlaštenje na podnošenje prijedloga za otvaranje partikularnog stečajnog postupka; eventualne dodatne pretpostavke za otvaranje partikularnog stečajnog postupka; pravo sudjelovanja, odnosno pravo na namirenje tražbine u partikularnom stečajnom postupku te suradnju organa domaćeg partikularnog stečajnog postupka s organima stranog stečajnog postupka protiv istog dužnika. Zaključno se sažimaju rezultati analize te utvrđuje da su odredbe hrvatskoga stečajnog prava u odnosu na partikularni stečajni postupak u skladu sa suvremenim kretanjima u međunarodnom stečajnom/insolventijskom pravu. Jedina zakonska izmjena o kojoj bi trebalo razmisliti jest ukidanje ovlaštenja stečajnog dužnika da traži otvaranje partikularnog stečajnog postupka u situaciji kada može tražiti otvaranje glavnog stečajnog postupka.

Ključne riječi: *posebni stečajni postupak, partikularni stečajni postupak, pretpostavke za otvaranje partikularnog stečajnog postupka, pravo sudjelovanja vjerovnika u partikularnom stečajnom postupku, međunarodno stečajno pravo.*

* Ovaj se rad temelji na neobjavljenom izlaganju koje je održano na savjetovanju „Ovrha i stečaj – novosti u zakonodavstvu i sudskoj praksi“ u organizaciji Narodnih novina, 15.-16. veljače 2007. u Zagrebu. U ovom radu to je izlaganje prošireno i aktualizirano.

1. UVOD

Jedno od temeljnih pitanja u razvoju međunarodnog stečajnog prava pri postupnom prijelazu od načela teritorijalnosti na načelo univerzalnosti bilo je, treba li zakonom dopustiti pored glavnog stečajnog postupka otvaranje tzv. posebnog stečajnog postupka protiv stečajnog dužnika.

Načelo teritorijalnosti, prema kojem stečajnom postupku izvan države njegovog otvaranja nije potrebno priznati pravne učinke, pokazao se vrlo štetnim za vjerovnike, jer omogućuje stečajnom dužniku da svojom imovinom izvan države otvaranja slobodno raspolaže. Što više, to ga motivira da neposredno prije otvaranja stečajnog postupka pokuša što je moguće veći dio svoje imovine prebaciti u drugu državu te da eventualno prema svom nahodjenju neke od vjerovnika namiruje, a druge ne. Danas sve više dominira načelo univerzalnosti, prema kojem treba priznati pravne učinke stečajnom postupku i izvan države njegovog otvaranja, jer je to vrlo važno za razvoj suvremenoga gospodarstva, koje sve češće prelazi državne granice.¹

Postepeno je u literaturi, a onda i u zakonima pojedinih država te međunarodnim pravnim regulacijskim instrumentima prevladalo shvaćanje prema kojem se načelo univerzalnosti ne smije poistovjetiti sa zahtjevom da se protiv jednog stečajnog dužnika istovremeno može voditi samo jedan postupak, a načelo teritorijalnosti s činjenicom da se protiv jednog stečajnog dužnika smije otvoriti više istovremenih postupaka. Načelo univerzalnosti može se smatrati ostvarenim i ako se kao posljedica priznanja glavnog stečajnog postupka otvara tzv. posebni stečajni postupak.²

- 1 Detaljnije o razvoju međunarodnog stečajnog/insolventijskog prava i prelasku s načela teritorijalnosti na načelo univerzalnosti vidi: Garašić Jasnica, *Anerkennung ausländischer Insolvenzverfahren: Ein Vergleich des kroatischen, des deutschen und des schweizerischen Rechts sowie der Europäischen Verordnung über Insolvenzverfahren, des Istanbuler Übereinkommens und des UNCITRAL-Modellgesetzes, Teil I und Teil II*, Schriftenreihe: Internationalrechtliche Studien, Beiträge zum Internationalen Privatrecht, zum Einheitsrecht und zur Rechtsvergleichung, hrsg. von Ulrich Magnus, Band 36, Peter Lang, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien, 2005, knjiga I, str. 23.-36.
- 2 Vidi primjerice, Hanisch Hans, *Einheit oder Pluralität oder ein kombiniertes Modell beim grenzüberschreitenden Insolvenzverfahren?*, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1994, str. 1.-2; Metzger Ingrid, *Die Umsetzung des Istanbuler Konkursübereinkommens in das neue deutsche Internationale Insolvenzrecht*, *Reihe Rechtswissenschaft*, Band 172, Pfaffenweiler, 1994, str. 15.-16; Spahlinger Andreas, *Sekundäre Insolvenzverfahren bei grenzüberschreitenden Insolvenzen*, *Studien zum ausländischen und internationalen Privatrecht*, Band 64, hrsg. von Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht, Mohr Siebeck, Tübingen, 1998, str. 67.-68; Graf Ulrike, *Die Anerkennung ausländischer Insolvenzscheidungen*, *Studien zum ausländischen und internationalen Privatrecht*, Band 112, hrsg. von Max-Planck-Institut für ausländisches und Internationales Privatrecht, Mohr Siebeck, Tübingen, 2003, str. 12. i dalje; Ludwig Daniel, *Neuregelungen des deutschen Internationalen Insolvenzverfahrensrechts*, *Studien zum vergleichenden und internationalen Recht – Comparative and Interantional Law Studies*, hrsg. von Heinz-Peter Mansel, Band 95, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2004, str. 144.-167; Wimmer Klaus, u knjizi: *Frankfurter Kommentar zur Insolvenzordnung*, hrsg. von Klaus Wimmer, 4. Aufl., Wolters Kluwer Deutschland GmbH, München, 2006, vor § 335, rub. br. 26. i dalje.

Pri tomu se pod pojmom glavnog stečajnog postupka za potrebe ovog rada podrazumijeva stečajni postupak koji je otvoren na temelju primarne nadležnosti, npr. središta poslovnog djelovanja dužnika, centra glavnih interesa dužnika, prebivališta, uobičajenog boravišta, odnosno sjedišta dužnika, a koji kao takav u pravilu želi obuhvatiti cjelokupnu imovinu dužnika u tuzemstvu i u inozemstvu. Protiv stečajnog dužnika bi trebao biti moguć samo jedan glavni stečajni postupak. Pod pojmom posebnog stečajnog postupka podrazumijeva se postupak koji je otvoren na temelju neke supsidijarne nadležnosti, npr. podružnice ili pak samo dužnikove imovine u tuzemstvu, a koji kao takav (prema stečajnom/insolventijskom pravu europskih kontinentalnih država) u pravilu želi obuhvatiti samo dužnikovu imovinu u državi otvaranja toga postupka, dakle samo tuzemnu dužnikovu imovinu.

Pri tomu se mogu razlikovati dvije vrste posebnih postupaka: partikularni i sekundarni. Pod pojmom partikularnog stečajnog postupka podrazumijeva se posebni stečajni postupak koji ne pretpostavlja otvaranje i priznanje stranoga glavnog stečajnog postupka i koji je od sasvim neovisan od takvog postupka. Partikularni stečajni postupak može se otvoriti kako prije, tako i poslije otvaranja stranoga glavnog stečajnog postupka, ako posljednji nije priznat u tuzemstvu. Pod pojmom sekundarnog stečajnog postupka podrazumijeva se posebni stečajni postupak koji pretpostavlja otvaranje i priznanje stranoga glavnog stečajnog postupka i barem je u tom smislu o njemu ovisan. No, u pravilu on je podređen glavnom stečajnom postupku i na temelju pravila o kooperaciji i koordinaciji tih dvaju postupaka. Sekundarni stečajni postupak moguće je otvoriti tek nakon priznanja stranoga glavnog stečajnog postupka. Inače protiv jednog stečajnog dužnika može se otvoriti više posebnih i partikularnih i sekundarnih stečajnih postupaka. Ova distinkcija pojmova nužna je s obzirom na to da se u literaturi i u različitim regulacijskim instrumentima međunarodnog stečajnog/insolventijskog prava upotrebljavaju vrlo različiti termini za navedene vrste postupaka.³

Nakon što je prevladalo stajalište da treba dopustiti otvaranje posebnih postupaka, težište diskusije u međunarodnom stečajnom pravu stavljeno je na pitanje kako urediti te postupke, kako bi se s obzirom na različite funkcije koje oni mogu imati, osiguralo ostvarenje njihovih prednosti, a neutralizirale njihove mane.

U ovom radu istražiti ćemo pod kojim se pretpostavkama može otvoriti i provesti posebni tzv. partikularni stečajni postupak u Republici Hrvatskoj. Primjerenost regulacije ove vrste postupka u svakom pravnom sustavu, pa tako i u hrvatskom, može se kvalitetno procijeniti s obzirom na to, kako je zakonodavac odgovorio na sljedeća pitanja: međunarodna nadležnost za otvaranje partikularnog stečajnog postupka; imovina koju partikularni stečajni postupak obuhvaća; stečajni razlozi za otvaranje partikularnog stečajnog postupka; ovlaštenje na podnošenje prijedloga za otvaranje partikularnog stečajnog postupka; eventualne dodatne pretpostavke za otvaranje partikularnog stečajnog postupka; pravo sudjelovanja, odnosno pravo na namirenje tražbine u partikularnom stečajnom postupku; suradnja

3 Detaljnije o tome: Garašić, op. cit. u bilj. 1, knjiga I, str. 41.-44.

organa domaćeg partikularnog stečajnog postupka s organima stranog stečajnog postupka protiv istog dužnika.

Stoga ćemo u nastavku dati odgovor na postavljena pitanja, a radi komparativnosti, spomenut ćemo i kakva rješenja postoje u njemačkom pravu te Europskoj uredbi o insolventijskim postupcima⁴ (u daljnjem tekstu EuUrIns), koja predstavlja glavni pravni izvor međunarodnog insolventijskog prava država članica Europske unije u njihovom međusobnom odnosu.

2. ANALIZA ZAKONSKIH RJEŠENJA

2.1. Međunarodna nadležnost za otvaranje partikularnog stečajnog postupka

Stečajni zakon⁵ (u daljnjem tekstu SZ) upotrebljava pojam posebni stečajni postupak ne razlikujući po imenu partikularni od sekundarnog stečajnog postupka, no dopuštenost obiju vrsta posebnog stečajnog postupka proizlazi iz različitosti pretpostavaka koje vrijede za otvaranje posebnog stečajnog postupka koji je nezavisan od stranoga glavnog stečajnog postupka (čl. 302. st. 1.-4. SZ) i pretpostavaka koje vrijede za otvaranje posebnog stečajnog postupka koji je posljedica priznanja stranoga glavnog stečajnog postupka (čl. 302. st. 1.-5, čl. 325.-326. SZ). Osim toga, pravila o namirenju vjerovnika u posebnom stečajnom postupku koji je otvoren nezavisno od stranoga glavnog stečajnog postupka (čl. 303, čl. 173.-195. SZ) razlikuju se od pravila o namirenju vjerovnika u posebnom stečajnom postupku koji je otvoren kao posljedica njegovog priznanja (čl. 328.-329. SZ).

Međunarodna nadležnost za otvaranje posebnog stečajnog postupka regulirana je u čl. 302. SZ-a. Iz stavka 1. toga članka slijedi da će se poseban stečajni postupak koji je nezavisan od stranoga glavnog stečajnog postupka, dakle partikularni stečajni postupak, u Republici Hrvatskoj moći otvoriti, kada dužnik u tuzemstvu

4 Verordnung (EG) Nr. 1346/2000 des Rates von 29. Mai 2000 über Insolvenzverfahren, Amtsblatt der Europäischen Gemeinschaften/Official Journal of the European Communities, 2000, br. L 160/1; 2003, br. L 236/1; 2005, br. L 100/1; 2006, br. L 121/1, br. L 363/1; 2007, br. L 159/1; 2008, br. L 213/1; 2010, br. L 65/1; 2011, br. L 160/52. Poblize o ovoj uredbi Europske unije vidi Garašić Jasnica, Europska uredba o insolventijskim postupcima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 26/2005, br. 1, str. 257.-305. – Ova Uredba ne vrijedi za insolventijske postupke protiv osiguravajućih poduzeća, kreditnih instituta, investicijskih poduzeća koja obavljaju usluge što obuhvaćaju držanje novca i vrijednosnih papira trećih, te protiv organizama za zajedničko ulaganje. Za te pravne subjekte vrijedi Smjernica 2001/17/EG Europskog parlamenta i Vijeća od 19. 3. 2001. o sanaciji i likvidaciji osiguravajućih poduzeća (Amtsblatt der Europäischen Gemeinschaften/Official Journal of the European Communities 2001, br. L 110/28) te Smjernica 2001/24/EG Europskog parlamenta i Vijeća od 4. 4. 2001. o sanaciji i likvidaciji kreditnih instituta (Amtsblatt der Europäischen Gemeinschaften/Official Journal of the European Communities, 2001, br. L 125/1).

5 Stečajni zakon, Narodne novine, br. 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10.

nema središte poslovnog djelovanja, ali ima poslovnu jedinicu bez svojstva pravne osobe (čl. 302. st. 1. u vezi s čl. 301. st. 1. SZ). Pod pojmom poslovne jedinice, kad je riječ o trgovačkim društvima, u prvom redu treba smatrati podružnicu u smislu čl. 7. Zakona o trgovačkim društvima.⁶

Ako pak dužnik u Republici Hrvatskoj nema ni središte poslovnog djelovanja, a ni poslovnu jedinicu, već samo imovinu, tada će se partikularni stečajni postupak protiv njega u skladu s čl. 302. st. 2. SZ-a u tuzemstvu moći otvoriti samo u sljedeća četiri slučaja: kada se u državi u kojoj dužnik ima središte poslovnoga djelovanja (glavni) stečajni postupak protiv njega ne može otvoriti zbog uvjeta predviđenih u stečajnom pravu te države, premda postoji stečajni razlog (čl. 302. st. 2. toč. 1. SZ); kada prema pravu države u kojoj dužnik ima središte poslovnoga djelovanja stečajni postupak obuhvaća samo imovinu dužnika u toj državi (čl. 302. st. 2. toč. 2. SZ); kada se njegovo otvaranje u tuzemstvu predlaže u situaciji, u kojoj su ispunjeni uvjeti zbog kojih bi se prijedlog za priznanje strane odluke o otvaranju (glavnog) stečajnog postupka mogao odbiti (čl. 302. st. 2. toč. 3. u vezi s čl. 334. st. 1. SZ); kada se njegovo otvaranje u tuzemstvu predlaže u okviru postupka za priznanje strane odluke o otvaranju (glavnog) stečajnog postupka, jer pretpostavke za priznanje toga stranog stečajnog postupka nisu ispunjene (čl. 302. st. 2. toč. 4. u vezi s čl. 332. st. 1. SZ).

Otvaranje partikularnog stečajnog postupka u tuzemstvu ima važnu dopunsku, odnosno nadomjesnu funkciju u svim onim slučajevima u kojima se u državi u kojoj se nalazi središte poslovnog djelovanja dužnika glavni stečajni postupak iz nekog razloga ne otvara premda postoji stečajni razlog, ili se taj postupak otvorio, ali se još nije tražilo njegovo priznanje u Hrvatskoj, ili se radi o situaciji u kojoj se njegovo priznanje mora odbiti, jer ne ispunjava zakonom predviđene pretpostavke za priznanje (čl. 311. st. 1. SZ).⁷ Naime, prema čl. 334. st. 1. i 3. SZ-a svaki vjerovnik i dužnik ovlašten je tražiti otvaranje partikularnog stečajnog postupka u Hrvatskoj, neovisno o tomu što je otvoren glavni stečajni postupak u drugoj državi, ako su ispunjeni uvjeti zbog kojih bi se prijedlog za priznanje strane odluke o otvaranju glavnog stečajnoga postupka mogao odbiti. Sud će dopustiti otvaranje

6 Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 152/11.

7 Strana odluka o otvaranju stečajnoga postupka priznat će se, ako je donesena od strane suda odnosno tijela koji je prema hrvatskom pravu međunarodno nadležan, nadalje ako je ona ovršna prema pravu države u kojoj je donesena, te ako njeno priznanje ne bi bilo u protivnosti s javnim poretom Republike Hrvatske (čl. 311. st. 1. SZ). Te pretpostavke moraju biti kumulativno ispunjene. Zakon je posebno naglasio da će prijedlog za priznanje strane odluke sud odbiti ako, u povodu prigovora dužnika ili kojega drugoga sudionika u postupku, utvrdi da dužniku akt kojim je postupak bio pokrenut nije dostavljen u skladu sa zakonom države u kojoj je odluka donesena i ako su u tom postupku bila povrijeđena njegova temeljna prava na obranu (čl. 311. st. 2. SZ). Pravomoćnost strane odluke nije preduvjet njezinog priznanja (čl. 311. st. 3. SZ). Detaljnije o pretpostavkama za priznanje strane odluke o otvaranju stečajnog postupka, vidi: Garašić Jasnica, Pretpostavke za priznanje strane odluke o otvaranju stečajnog/insolventijskog postupka prema hrvatskom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 56/2006, br. 2-3, str. 298.-325.

takvog postupka ako to zahtijeva načelo ravnomjernoga namirenja svih dužnikovih vjerovnika (čl. 334. st. 2. SZ). S druge strane, stečajni će sudac i u okviru vođenja formalnog postupka za priznanje strane odluke o otvaranju glavnog stečajnog postupka, pod pretpostavkom da nađe da treba odbiti prijedlog za priznanje, na prijedlog vjerovnika ili dužnika, otvoriti partikularni stečajni postupak u Hrvatskoj, ako je to potrebno radi ravnomjernoga namirenja svih dužnikovih vjerovnika (čl. 332. st. 1. SZ).⁸ Otvaranjem partikularnog postupka zapravo se želi spriječiti utrka vjerovnika u vođenju ovršnih postupaka nad dužnikovom tuzemnom imovinom, odnosno spriječiti radnje dužnika koje bi mogle štetiti njegovim vjerovnicima.⁹

Ukratko se može reći da će međunarodna nadležnost hrvatskoga suda za otvaranje partikularnog stečajnog postupka postojati za onog dužnika koji nema središte poslovnog djelovanja u Hrvatskoj, ali ima poslovnu jedinicu (čl. 302. st. 1. SZ). Ako dužnik ima samo imovinu u Hrvatskoj, tada će međunarodna nadležnost hrvatskoga suda za otvaranje takvog postupka postojati jedino ako se radi o jednom od četiri izričito predviđenih slučajeva iz čl. 302. st. 2. toč. 1.-4. SZ-a.

Spomenimo da je i prema njemačkom pravu temelj za otvaranje tuzemnog partikularnog insolventijskog postupka u prvom redu postojanje tuzemne podružnice dužnika, a u slučaju postojanja samo dužnikove imovine u tuzemstvu takav se postupak može otvoriti jedino ako vjerovnik učini vjerojatnim postojanje posebnog interesa za njegovo otvaranje, posebno ako bi on u stranom postupku predvidljivo znatno lošije stajao no u domaćem postupku (§ 354. st. 1. i 2. njemačkog Insolvenzordnung-a¹⁰).

8 Detaljno o postupku priznanja vidi Garašić Jasnica, Postupak priznanja strane odluke o otvaranju stečajnog/insolventijskog postupka u hrvatskom pravu, u knjizi: Ovrha i stečaj – Aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse – 2006, urednica Marica Kuzmić, Inženjerski biro d.d., Zagreb, 2006, str. 129.-159.

9 O dopunskoj, nadomjesnoj funkciji neovisnog partikularnog stečajnog postupka vidi: Metzger, op. cit. u bilj. 2, str. 146.-147; Otte Karsten, Inländischer einstweiliger Rechtsschutz im Inland bei Auslandskonkurs – ein neuer internationaler Justizkonflikt?, Rabels Zeitschrift, 58/1994, str. 292, 299; Reisinger Christine, Die Anerkennung von Konkursverfahren im deutsch-ungarischen Rechtsverkehr, Deutsches und Internationales Wirtschaftsrecht, Band 5, LIT, Hamburg, 1996, str. 170; Spahlinger, op. cit. u bilj. 2, str. 126; Reinhart Stefan, u knjizi: Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung, Band 3, §§ 270-335 InsO – Internationales Insolvenzrecht, Insolvenzsteuerrecht, hrsg. von Hans-Peter Kirchhof, Hans-Jürgen Lwowski, Rolf Stürner, C. H. Beck, München, 2003, čl. 102. EGINsO, rub. br. 204.

10 Insolvenzordnung, Bundesgesetzblatt, 1994, I, str. 2866; posljednja izmjena Bundesgesetzblatt 2011, I, str. 2854. – Poblize o tome Ludwig, op. cit. u bilj. 2, str. 168-175; Torz Timo, Gerichtsstände im Internationalen Insolvenzrecht zur Eröffnung von Partikularinsolvenzverfahren, Studien zum vergleichenden und internationalen Recht – Comparative and International Law Studies, Band 13, hrsg. Von Heinz-Peter Mansel, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2005, str. 150.-228; Wimmer, op. cit. u bilj. 2, § 354, rub. br. 3.-4, 12.-13; Kemper Jutta/Paulus Christoph G., u knjizi: InsO, Kommentar zur Insolvenzordnung, hrsg. von Kübler Bruno/Prütting Hanns, RWS Verlag Kommunikationsforum GmbH, Köln, 2008, § 354, rub. br. 1.-10. – Protiv zakonske mogućnosti otvaranja partikularnog insolventijskog postupka u njemačkom pravu kao suprotnog načelu univerzalnosti vidjeti Dawe Christian, Der Sonderkonkurs des deutschen Insolvenzrechts, Studien zum ausländischen und internationalen Privatrecht, Band 159, hrsg. von Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht, Mohr Siebeck, Tübingen, 2005, str. 206.-208.

Najvažniji argumenti koji se u teoriji navode u prilog postojanja mogućnosti otvaranja partikularnog stečajnog/insolventijskog postupka već na temelju same imovine, bez postojanja tuzemne podružnice dužnika su sljedeći. Forum imovine ima dopunsku, zaštitnu funkciju, posebno u situaciji, kada se strani stečajni/insolventijski postupak u tuzemstvu ne može priznati.¹¹ I u situaciji kada postoji samo imovina dužnika u tuzemstvu pravni odnosi mogu biti složeni i vrlo povezani s domaćim pravom.¹² Ovaj forum štiti povjerenje vjerovnika da će svoja imovinska prava u slučaju stečaja moći zaštititi prema domaćem pravu.¹³ Forum imovine svakako bi trebalo predvidjeti u autonomnom međunarodnom stečajnom/insolventijskom pravu u odnosu prema državama koje nisu države članice Europske unije.¹⁴

Najvažniji argumenti koji se u teoriji navode protiv postojanja mogućnosti otvaranja partikularnog stečajnog/insolventijskog postupka već na temelju same imovine dužnika su sljedeći. Forumom imovine može se lako manipulirati.¹⁵ On potiče načelo teritorijalnosti¹⁶ i ograničava načelo univerzalnosti¹⁷ te načelo ravnopravnog namirenja vjerovnika.¹⁸ Forum imovine povećava mogućnost otvaranja većega broja stečajnih postupaka protiv istog dužnika što vodi

-
- 11 Metzger, op. cit. u bilj. 2, str. 166; Trunk Alexander, *Internationales Insolvenzrecht, Systematische Darstellung des deutschen Rechts mit rechtsvergleichenden Bezügen, Jus privatum*, Band 28, Mohr Siebeck, Tübingen, 1998, str. 271; Ludwig, op. cit. u bilj. 2, str. 172.
 - 12 Hanisch, op. cit. u bilj. 2, str. 1, 3, 6 i dalje.
 - 13 Reinhart Stefan, *Sanierungsverfahren im internationalen Insolvenzrecht: eine rechtsvergleichende Untersuchung über die besonderen internationalrechtlichen Probleme liquidationsabwendender Insolvenzverfahren, Untersuchungen über das Spar-, Giro- und Kreditwesen: Abt. B, Rechtswissenschaft, Band 93, Duncker & Humblot, Berlin, 1995, str. 280.*
 - 14 Hanisch Hans, *Stellungnahme zu der Frage, ob und gegebenenfalls in welcher Weise ein in seiner Wirkung territorial beschränktes Sonderinsolvenzverfahren über das Inlandsvermögen eines Schuldners vorzusehen ist, wenn dieser den Mittelpunkt seiner hauptsächlichen Interessen im Ausland hat, u knjizi: Vorschläge und Gutachten zur Umsetzung des EU-Übereinkommens über Insolvenzverfahren im deutschen Recht, im Auftrag des Sonderkommission „Internationales Insolvenzrecht“ des Deutschen Rates für internationales Privatrecht, vorgelegt von Hans Stoll, Materialien zum ausländischen und internationalen Privatrecht, Band 40, hrsg. vom Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht, Mohr Siebeck, Tübingen, 1997, str. 202, 209.-211.*
 - 15 Ludwig, op. cit. u bilj. 2, str. 172.
 - 16 Summ Cornelia, *Anerkennung ausländischer Konkurse in der Bundesrepublik Deutschland, Eine Darstellung am Beispiel englischer, italienischer und französischer Insolvenzverfahren, Untersuchungen über das Spar-, Giro- und Kreditwesen, Band 77, Duncker & Humblot, Berlin, 1992, str. 98; Reisinger, op. cit. u bilj. 9, str. 171; Dawe, op. cit. u bilj. 10, str. 207.-208.*
 - 17 Lür Hans-Jochem, *Überlegungen zu einem künftigen deutschen Internationalen Insolvenzrecht, Konkurs-, Treuhand- und Schiedsgerichtswesen, Zeitschrift für Insolvenzrecht (KTS), 1990, 377, 393, 397.*
 - 18 Schollmeyer Eberhard, *Partikularinsolvenzverfahren am Ort der Belegenheit von Massebestandteilen?, Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax), 1995, 150, 151.*

atomiziranju namirenja dugova¹⁹ te povećanju troškova postupka, duplom radu i mogućnosti manipulacija.²⁰ Za dužnika bi bilo iznimno teško, ako bi se stečajni postupak mogao voditi u svakoj državi u kojoj on ima imovinu.²¹

Navedeni argumenti protiv foruma imovine za otvaranje partikularnog insolventijskog postupka bili su razlog zašto je europski zakonodavac u potpunosti isključio mogućnost otvaranja takvog postupka na temelju postojanja tuzemne imovine dužnika. Naime, prema Europskoj uredbi o insolventijskim postupcima partikularni postupak može se otvoriti samo ako dužnik u tuzemstvu ima podružnicu (čl. 3. st. 2. reč. 1. EuIns) i to samo ako otvaranje glavnog insolventijskog postupka, zbog uvjeta predviđenim u propisima države članice u kojoj se nalazi centar glavnih interesa dužnika, nije moguće, te u slučaju da otvaranje takvog postupka zahtijeva vjerovnik čije se prebivalište, uobičajeno boravište ili sjedište nalazi u državi u kojoj se nalazi podružnica dužnika ili se njegova tražbina zasniva na obvezi koja je proizšla iz poslovanja te podružnice (čl. 3. st. 4. sl. a) i b) EuUrIns). Takvo rješenje europskoga zakonodavca, nažalost, onemogućuje ostvarenje dopunske funkcije partikularnog postupka u svim onim situacijama u kojima dužnik nema podružnicu u drugoj državi članici, ali u njoj ima imovinu velike vrijednosti. Problem donekle ublažava činjenica što je definicija pojma „podružnice“ prema ovoj uredbi vrlo široka, pa se tako podružnicom smatra svako mjesto djelatnosti, na kojem dužnik obavlja neku gospodarsku aktivnost koja nije privremene prirode, a koje pretpostavlja upotrebu osoblja i vrijednosne imovine (čl. 2. sl. h) EuUrIns).²²

Za otvaranje i provođenje hrvatskoga partikularnog stečajnog postupka stvarno i mjesno je nadležan trgovački sud na čijem se području nalazi poslovna jedinica dužnika, a ako dužnik nema poslovne jedinice u Republici Hrvatskoj onda je nadležan trgovački sud na čijem se području nalazi imovina dužnika (čl. 302. st. 3. reč. 1. SZ). Pri tomu treba primijeniti i čl. 309. st. 3. SZ-a koji određuje da, ako se imovina dužnika u Republici Hrvatskoj sastoji u tražbini, tada će se smatrati da se tražbina dužnika nalazi u mjestu u kojemu dužnici stečajnoga dužnika imaju svoje sjedište, odnosno prebivalište. Ako bi više trgovačkih sudova bilo mjesno nadležno, postupak provodi sud kojemu je prvom podnesen prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka (čl. 302. st. 3. reč. 2. SZ). Ako je riječ o otvaranju partikularnog stečajnog postupka u okviru formalnog postupka za priznanje uslijed odbijanja prijedloga za priznanje strane odluke o otvaranju glavnog stečajnog postupka, onda je za otvaranje i provođenje toga postupka nadležan sud koji je odlučivao o prijedlogu za priznanje (čl. 302. st. 2. toč. 4. u vezi s čl. 332. st. 1. SZ).

19 Schollmeyer, op. cit. u bilj. 18, str. 152.

20 Arnold Hans, u knjizi: *Insolvenzrechts-Handbuch*, hrsg. von Gottwald Peter, 2. Aufl., C. H. Beck, München, 2001, § 122, rub. br. 5.

21 Leibold Dieter, *Zur internationalen Zuständigkeit im Insolvenzrecht*, u knjizi: *Festschrift für Gottfried Baumgärtel zum 70. Geburtstag*, hrsg. von Hanns Prütting, Verlag Heymanns, Köln, 1990, str. 291, 308.

22 Poblize o toj definiciji podružnice prema Europskoj uredbi o insolventijskim postupcima vidjeti Smid Stefan, *Europäisches Internationales Insolvenzrecht*, Schriftenreihe des Center of Legal Competence, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2002, str. 45.-47; Dawe, op. cit. u bilj. 10, str. 145.-149; Torz, op. cit. u bilj. 10, str. 64.-137.

Otvaranje domaćeg partikularnog stečajnog postupka ne sprječava eventualno kasnije priznanje strane odluke o otvaranju glavnog stečajnog postupka. Naime, prema izričitoj odredbi zakona strana odluka o otvaranju stečajnoga postupka koja ispunjava pretpostavke za priznanje prema čl. 311. SZ-a priznat će se i ako je prije podnošenja prijedloga za priznanje otvoren protiv dužnika stečajni postupak u Republici Hrvatskoj prema odredbi čl. 302. st. 1. ili 2. SZ-a (čl. 318. st. 1. SZ). U tom slučaju će se partikularni stečajni postupak u pogledu svojih učinaka u načelu pretvoriti u sekundarni stečajni postupak.²³

Inače ranije priznata strana odluka o otvaranju glavnog stečajnog postupka sprječava otvaranje domaćeg partikularnog stečajnog postupka. Naime, ako su ispunjene pretpostavke za priznanje strane odluke o otvaranju glavnog stečajnog postupka, u okviru postupka priznanja može se otvoriti jedino domaći tzv. sekundarni stečajni postupak (čl. 325. st. 1, čl. 326.-331. SZ).

Ranije priznata strana odluka o otvaranju posebnog stečajnog postupka ne sprječava otvaranje domaćeg posebnog stečajnog postupka, zbog pravila koja određuju koju imovinu dužnika posebni (partikularni ili sekundarni) stečajni postupak obuhvaća, a što ćemo odmah pobliže objasniti.

2.2. Imovina koju partikularni stečajni postupak obuhvaća

Prema čl. 302. st. 4. SZ-a partikularni stečajni postupak obuhvaća samo imovinu dužnika koja se nalazi u Republici Hrvatskoj.

Pri tomu ne igra ulogu je li partikularni stečajni postupak otvoren na temelju tuzemne poslovne jedinice ili u slučaju da ju dužnik u Hrvatskoj nema, samo na temelju tuzemne imovine dužnika. U oba slučaja partikularni postupak obuhvatit će svojom stečajnopravnom zapljenom cjelokupnu imovinu dužnika koja se nalazi u Hrvatskoj.²⁴

²³ Više o tome u odjeljku 2.6. ovoga rada.

²⁴ Spomenimo da prema vladajućem mišljenju u švicarskoj literaturi švicarski partikularni stečajni postupak koji je otvoren u skladu s čl. 50. st. 1. švicarskoga Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs od 11. 4. 1889/16. 12. 1994. na temelju podružnice koju strani dužnik ima u Švicarskoj obuhvaća samo onu imovinu tog dužnika koja se nalazi u Švicarskoj što pripada podružnici na temelju njezinih aktivnosti. Vidi primjerice Staehelin Daniel, *Die Anerkennung ausländischer Konkurse und Nachlassverträge in der Schweiz* (Art. 166ff IPRG), Schriftenreihe des Instituts für internationales Recht und internationale Beziehungen (SIRIB), Band 45, Verlag Helbing & Lichtenhahn, Basel, 1989, str. 103; Breitenstein Stefan, *Internationales Insolvenzrecht der Schweiz und der Vereinigten Staaten – Eine rechtsvergleichende Darstellung*, Schweizer Studien zum internationalen Recht, Band 64, Schulthess Juristische Medien, Zürich, 1990, rub. br. 230; Kren Kostkiewicz Jolanta, *Internationales Konkursrecht: Anerkennung ausländischer Konkursdekrete und Durchführung eines Sekundärkonkurses in der Schweiz*, Blätter für Schuldbetreibung und Konkurs, 1993, br. 1, str. 12; Theus Simoni Fabiana, *Englische, walisische und französische Konkursverwalter in der Schweiz*, Schweizer Studien zum Internationalen Recht, Band 102, hrsg. von der Schweizerischen Vereinigung für Internationales Recht, Schulthess Juristische Medien, Zürich, 1997, str. 327, 329.

U pogledu određenja koja se imovina nalazi u tuzemstvu, osobito kad je riječ o tražbinama dužnika, analogno treba primijeniti čl. 309. st. 3. SZ-a, te uzeti da se tražbine stečajnog dužnika nalaze u Hrvatskoj, ako dužnici stečajnog dužnika svoje sjedište, odnosno prebivalište imaju u Hrvatskoj.

U pogledu vremenskog određenja koji predmeti ulaze u stečajnu masu i podliježu stečajnopravnoj zapljeni, kao kriterij treba uzeti dan otvaranja partikularnog stečajnog postupka.

Spomenimo da partikularni stečajni postupak i prema njemačkom Insolvenzordnung-u (§ 354. st. 1. InsO) kao i prema Europskoj uredbi o insolvenzijskom postupku može obuhvaćati samo imovinu dužnika u državi njegovog otvaranja (čl. 3. st. 2. reč. 2. EuUrIns). Riječ je o uobičajenom rješenju u međunarodnom stečajnom/insolvenzijskom pravu, posebno kad je riječ o europskim kontinentalnim pravnim sustavima, jer se smatra da stečajni postupak koji je otvoren na temelju supsidijarne nadležnosti ne može, za razliku od stečajnog postupka koji je otvoren na temelju primarne nadležnosti, pretendirati da obuhvati cjelokupnu imovinu dužnika, i u tuzemstvu i u inozemstvu, budući da je veza s imovinom dužnika u inozemstvu preslaba²⁵.

S obzirom na to da je partikularni stečajni postupak ograničen na dužnikovu imovinu u državi njegovog otvaranja, potreba za njegovim priznanjem u drugoj državi u međunarodnom stečajnom/insolvenzijskom pravu javit će se rijetko, ali je ipak moguća, primjerice: ako upravitelj stranog partikularnog postupka pobija radnje stečajnog dužnika koje se tiču predmeta koje se nalaze u tuzemstvu, ili su predmeti dužnika koji se nalaze u tuzemstvu protupravno izneseni iz države otvaranja partikularnog postupka nakon njegovog otvaranja pa su obuhvaćeni stečajnopravnom zapljenom toga stranog partikularnog postupka, ili je stečajni upravitelj stranog partikularnog postupka predmete koji ulaze u njegovu stečajnu masu prenio u tuzemstvo radi njihove prodaje u svrhu postizanja povoljnije cijene, ili je riječ o predmetima u tuzemstvu, koje je dotični strani stečajni upravitelj stekao sredstvima stečajne mase stranog partikularnog stečajnog postupka, itd. U tim slučajevima ako je otvoren i domaći partikularni stečajni postupak protiv istog stečajnog dužnika, bit će potrebno razgraničiti predmete koji ulaze u masu stranog partikularnog i predmete koji ulaze u masu domaćeg partikularnog stečajnog postupka.

Inače, u pogledu pitanja koje pravo određuje koji predmeti dužnikove imovine uopće podliježu stečajnopravnoj zapljeni, pri čemu se pravni poredci mogu razlikovati u pogledu rješenja koja su sredstva potrebna dužniku za dostojan život te što je s imovinom koja se stječe poslije otvaranja stečajnog postupka, u međunarodnom stečajnom/insolvenzijskom pravu uobičajeno je rješenje da je za to pitanje mjerodavno pravo države otvaranja stečajnog postupka, dakle *lex fori concursus*.²⁶ Isto rješenje vrijedi i u našem hrvatskom pravu, što proizlazi iz čl. 303. SZ-a, prema kojem se pravni učinci otvaranja stečajnog postupka određuju prema

25 Detaljnije o tome Garašić, op. cit. u bilj. 1, knjiga I, str. 358.-374.

26 Detaljnije o tome Garašić, op. cit. u bilj. 1, knjiga II, str. 184.-208.

pravu države u kojoj je postupak otvoren, ako zakon nešto drugo ne određuje. Ta odredba vrijedi kako za glavni, tako i za posebni partikularni i za posebni sekundarni stečajni postupak. Drugim riječima, odredbe čl. 67.-69. SZ-a odredit će koji će predmeti dužnika podlijegati stečajnopravnoj zapljeni u domaćem partikularnom stečajnom postupku.

2.3. Stečajni razlozi za otvaranje partikularnog stečajnog postupka

Stečajni zakon ne sadrži posebne odredbe koje bi regulirale pitanje stečajnog razloga kod otvaranja partikularnog stečajnog postupka. Stoga slijedi, da se i ovaj domaći postupak, kao i domaći glavni stečajni postupak, može otvoriti jedino ako se utvrdi postojanje kojega od zakonom predviđenih stečajnih razloga (čl. 4. st. 1, čl. 303. SZ).

Dakle, ako strani glavni stečajni postupak još nije otvoren ili je otvoren, ali nije ili još nije priznat u Republici Hrvatskoj, da bi se otvorio domaći partikularni stečajni postupak potrebno je utvrditi postojanje jednog od stečajnih razloga.

Prema čl. 302. st. 5. SZ-a ako je strani glavni stečajni postupak priznat u Republici Hrvatskoj, tada prilikom otvaranja domaćeg posebnog stečajnog postupka sud neće ispitivati postojanje stečajnoga razloga. Priznanje stranog glavnog stečajnog postupka ovdje, naime ima funkciju utvrđenog stečajnog razloga. No, treba naglasiti da je u ovoj odredbi riječ o otvaranju sekundarnog, a ne partikularnog postupka (čl. 325. SZ), budući da se u slučaju priznanja stranog glavnog stečajnog postupka više ne može otvoriti partikularni, već samo sekundarni stečajni postupak.

Ni njemački Insolvenzordnung nema posebnu odredbu kojom regulira insolventijski razlog u slučaju otvaranja partikularnog insolventijskog postupka, pa vrijedi opće pravilo kao i kod glavnog insolventijskog postupka, da se insolventijski razlog mora utvrditi kako bi se insolventijski postupak smio otvoriti (§ 16. InsO).²⁷ Jednako kao i hrvatsko pravo i njemačko pravo predviđa da nije potrebno utvrđivati postojanje insolventijskog razloga, ako je priznat strani glavni insolventijski postupak te se radi o otvaranju domaćeg sekundarnog postupka (§ 356. st. 3. InsO).

Europska uredba o insolventijskim postupcima sadrži pravilo prema kojem pravo države članice otvaranja insolventijskog postupka regulira pod kojim se uvjetom insolventijski postupak otvara (čl. 4. st. 2. reč. 1. EuUrIns). To pravilo treba tumačiti na način da ono vrijedi kako za glavni, tako i partikularni i sekundarni insolventijski postupak. Nema sumnje da to pravilo obuhvaća i reguliranje vrste insolventijskih razloga, kao i način njihovoga utvrđenja.²⁸ Europska uredba izričito

27 Ludwig, op. cit. u bilj. 2, str. 182; Wimmer, op. cit. u bilj. 2, § 354, rub. br. 9.-10; Kemper/Paulus, op. cit. u bilj. 10, § 354, rub. br. 18.-22; Kebekus Frank/Sabel Oliver/Schlegel Ursula, u knjizi InsO, Kommentar zur Insolvenzordnung, hrsg. von Marie Luise Graf-Schlicker, RWS Verlag Kommunikationsforum GmbH, Köln, 2010, § 354, rub. br. 5.

28 Kolmann Stephan, *Kooperationsmodelle im Internationalen Insolvenzrecht: empfiehlt sich für das deutsche internationale Insolvenzrecht eine Neuorientierung?*, Schriften zum deutschen und europäischen Zivil-, Handels- und Prozessrecht, Band 198, Giesecking, Bielefeld, 2001, str. 335.

određuje, da u situaciji u kojoj je priznat glavni insolventni postupak neke od države članice, u tuzemstvu se može otvoriti sekundarni insolventni postupak, i to bez ispitivanja insolventnog razloga (čl. 27. st. 1. EuUIn).

U teoriji o međunarodnom stečajnom/insolventnom pravu vodi se diskusija o tomu u kojoj je mjeri stečajni razlog prezaduženosti uopće primjeren za primjenu u slučaju otvaranja partikularnog stečajnog postupka, koji svoje učinke u pravilu ograničava samo na tuzemnu imovinu stečajnog dužnika, a prezaduženost kao takva se po prirodi stvari može utvrđivati samo u odnosu na cjelokupnu dužnikovu tuzemnu i inozemnu imovinu. Isto tako postavlja se pitanje da li se kod otvaranja ove vrste stečajnog postupka nesposobnost za plaćanje mora utvrditi samo u odnosu na sredstva i ponašanje dužnika u državi u kojoj se takav stečajni postupak želi otvoriti ili se mora uzeti u obzir sveukupna dužnikova imovina i mogućnost namirenja tražbine na imovini u drugim državama. U traženju odgovora na ovo pitanje svakako bi trebalo voditi računa o tomu da dužnik ne bi smio prisiljavati svoje vjerovnike da po cijelom svijetu istražuju gdje on ima imovinu.²⁹ S tim u vezi može se spomenuti odluka njemačkoga Bundesgerichtshof-a od 11. 7. 1991. u kojoj je rečeno da se u slučaju otvaranja domaćeg partikularnog postupka treba uzeti u obzir sposobnost plaćanja domaće podružnice, strane glavne podružnice (sjedišta) dužnika, te eventualno i podružnica u drugim europskim zemljama, ali ne podružnica dužnika na čitavom svijetu.³⁰

Hrvatsko pravo pobrinulo se putem čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona iz 2006. godine³¹ za jedno sa stajališta dužnika strogo, ali sa stajališta vjerovnika učinkovito rješenje, koje dolazi do primjene ne samo kod otvaranja glavnog već i partikularnog stečajnog postupka. Smatra se da je dužnik nesposoban za plaćanje ako ima evidentirane nepodmirene obveze kod banke koja za njega obavlja poslove platnog prometa u razdoblju duljem od 60 dana, a koje je trebalo, na temelju valjanih osnova za naplatu, bez daljnjeg pristanka dužnika naplatiti s bilo kojeg od njegovih računa. Okolnost da je dužnik u tom razdoblju imao sredstava na drugim svojim računima, kojima su se mogle namiriti sve te tražbine, ne znači da je sposoban za plaćanje (čl. 4. st. 4. SZ). Naravno, ove se odredbe sada trebaju tumačiti u skladu s novim Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima.³² U svakom slučaju, vjerovnik nije dužan po cijelom svijetu tražiti novčana sredstva dužnika.

29 Detaljnije o diskusiji o ovom pitanju vidjeti Garašić, op. cit. u bilj. 1, knjiga I, str. 378.-380.

30 BGH, Urt. v. 11. 7. 1991. – IX ZR 230/90, Zeitschrift für Wirtschaftsrecht, 1991, str. 1014, 1015. – Usp. Ludwig, op. cit. u bilj. 2, str. 182.-188; Wimmer, op. cit. u bilj. 2, § 354, rub. br. 9.-10; Kemper/Paulus, op. cit. u bilj. 10, § 354, rub. br. 20.-22; Kebekus/Sabel/Schlagel, op. cit. u bilj. 27, § 354, rub. br. 5.

31 Zakon o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona, Narodne novine, br. 82/06.

32 Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, Narodne novine, br. 91/10.

2.4. Ovlaštenje na podnošenje prijedloga za otvaranje partikularnog stečajnog postupka

Već je ranije rečeno u ovom radu da će stečajni sudac, u situaciji kada odbije prijedlog za priznanje strane odluke o otvaranju glavnog stečajnog postupka u okviru formalnog postupka za priznanje, po prijedlogu vjerovnika ili dužnika, ako je to potrebno radi ravnomjernoga namirenja svih dužnikovih vjerovnika, otvoriti posebni partikularni stečajni postupak (čl. 332. st. 1. SZ). Prijedlog za otvaranjem partikularnog stečajnog postupka vjerovnik, odnosno dužnik može podnijeti u roku od osam dana od dana objave rješenja o odbijanju prijedloga za priznanje na oglasnoj ploči suda (čl. 332. st. 2. reč. 1. SZ). On može biti sadržan već i u podnesku kojim se na poziv suda vjerovnik odnosno dužnik odaziva sudu da u roku od petnaest dana od objave oglasa u Narodnim novinama o podnesenom prijedlogu za priznanje prijavi stečajnom sucu svoju tražbinu, odnosno da se izjasni o postojanju pretpostavki za priznanje strane odluke te mogućim teškoćama u namirenju tražbina u stranom stečajnom postupku (čl. 332. st. 2. reč. 2. u vezi s čl. 313. st. 1. toč. 4. SZ). Mogućnost vođenja partikularnog stečajnog postupka u ovoj situaciji daje se kako bi se spriječila utrka vjerovnika na tuzemnu imovinu dužnika u obliku ovršnih postupaka te neravnomjerno namirenje njegovih vjerovnika, pa pravni interes vjerovnika za predlaganje partikularnog postupka leži upravo u tome.

Osim toga, već je spomenuto da zakon izričito ovlašćuje svakog vjerovnika i dužnika da traži otvaranje partikularnog stečajnog postupka u Republici Hrvatskoj, neovisno o tome što je otvoren glavni stečajni postupak u drugoj državi, ako su ispunjeni uvjeti zbog kojih bi se prijedlog za priznanje strane odluke o otvaranju glavnog stečajnog postupka mogao odbiti (čl. 334. st. 1. SZ). I u ovom slučaju stečajni sudac će otvoriti stečajni postupak ako to zahtijeva načelo ravnomjernoga namirenja svih dužnikovih vjerovnika (čl. 334. st. 2. SZ), pri čemu će on prigodom donošenja rješenja o otvaranju partikularnog postupka o nemogućnosti priznanja strane odluke o otvaranju glavnog stečajnoga postupka odlučiti kao o prethodnom pitanju (čl. 334. st. 3. SZ).

U ostala dva slučaja kada se može tražiti otvaranje partikularnog stečajnog postupka na temelju same tuzemne dužnikove imovine, naime u slučaju kada se u državi u kojoj dužnik ima središte poslovnoga djelovanja stečajni postupak protiv njega ne može otvoriti zbog uvjeta predviđenih u stečajnom pravu te države, premda postoji stečajni razlog (čl. 302. st. 2. toč. 1. SZ) te kada prema pravu države u kojoj dužnik ima središte poslovnog djelovanja stečajni postupak obuhvaća samo imovinu dužnika u toj državi (čl. 302. st. 2. toč. 2. SZ), kao i slučajevima u kojima se može tražiti otvaranje partikularnog stečajnog postupka na temelju poslovne jedinice stečajnog dužnika, zakon ne regulira izričito tko je ovlašten tražiti njegovo otvaranje. Iz toga slijedi da vrijede opća pravila o ovlaštenju na podnošenje prijedloga za otvaranje stečajnog postupka, što bi značilo da bi i u ovim slučajevima bili ovlašteni i vjerovnik i dužnik predložiti otvaranje partikularnog stečajnog postupka (čl. 39. st. 1, čl. 303. SZ).

No, u pogledu ovlaštenja dužnika da traži otvaranje partikularnog stečajnog postupka može se postaviti pitanje treba li ono biti tako široko. Nema sumnje da bi stečajnom dužniku trebalo pripadati to ovlaštenje, neovisno ima li u Hrvatskoj poslovnu jedinicu ili samo imovinu, kada se u državi u kojoj on ima središte poslovnog djelovanja stečajni postupak protiv njega ne može otvoriti zbog uvjeta predviđenih u stečajnom pravu te države premda postoji stečajni razlog (čl. 302. st. 2. toč. 1. SZ) ili kada prema pravu države u kojoj on ima središte poslovnog djelovanja stečajni postupak obuhvaća samo imovinu dužnika u toj državi (čl. 302. st. 2. toč. 2. SZ) te kada je u pitanju nepriznavanje stranog glavnog postupka (čl. 332. st. 1, čl. 334. st. 1. SZ), budući da se u ovim slučajevima ostvaruje nadomjesna funkcija partikularnog stečajnog postupka. No, upitno je treba li on doista imati to ovlaštenje u drugim slučajevima kada ima poslovnu jedinicu u tuzemstvu, kako to proizlazi iz povezanosti čl. 39. st. 1. i čl. 302. st. 1. SZ-a, s obzirom na to da su obveze tuzemne poslovne jedinice ujedno i obveze središnjice koja se nalazi u inozemstvu (dakle pravne osobe u cijelosti) te stoga postoji opasnost zloupotrebe da se nelikvidni tuzemni dijelovi stranog poduzeća likvidiraju na račun domaćih vjerovnika. Ipak, treba istaknuti da provođenje i zaključenje domaćeg partikularnog stečajnog postupka ne bi automatski lišilo domaće vjerovnike prava da nenamirene dijelove svoje tražbine ostvaruju na dužnikovoj imovini u inozemstvu, budući da dužnik za svoje obveze odgovara svojom čitavom tuzemnom i inozemnom imovinom.

Strani stečajni upravitelj prema hrvatskom pravu nije ovlašten zahtijevati otvaranje domaćeg partikularnog stečajnog postupka, već samo sekundarnog stečajnog postupka (čl. 325. st. 1. SZ), budući da je pretpostavka za njegovo djelovanje u Republici Hrvatskoj priznanje strane odluke o otvaranju stečajnog postupka u kojem je on imenovan stečajnim upraviteljem.

Njemački Insolvenzordnung ovlašćuje samo vjerovnika na pokretanje partikularnog insolventijskog postupka, pri čemu vjerovnik, ako dužnik nema podružnicu u Njemačkoj, već samo imovinu, mora dodatno učiniti vjerojatnim postojanje posebnog interesa za otvaranje tog postupka, posebno ako bi on u stranom postupku predvidljivo znatno lošije stajao no u domaćem postupku (§ 354. st. 1. i 2. InsO).³³ Mnogi njemački autori smatraju da dužnik ne treba imati ovlaštenje za podnošenje prijedloga za otvaranje partikularnog insolventijskog postupka zbog opasnosti od zloupotreba.³⁴

U onom slučaju u kojem otvaranje glavnog insolventijskog postupka s obzirom na uvjete, koji su predviđeni u državi članici, u kojoj dužnik ima centar svojih glavnih

33 Vidjeti Ludwig, op. cit. u bilj. 2, str. 180.-182; Garašić, op. cit. u bilj. 1, knjiga I, str. 390.-392; Torz, op. cit. u bilj. 10, str. 178.-204; Wimmer, op. cit. u bilj. 2, § 354, rub. br. 12-13; Kemper/Paulus, op. cit. u bilj. 10, § 354, rub. br. 11.-14;

34 Primjerice Hanisch, op. cit. u bilj. 14, str. 202, 214; Eidenmüller Horst, Europäische Verordnung über Insolvenzverfahren und zukünftiges deutsches Internationales Insolvenzrecht, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax), 2001, str. 2, 13; Wimmer, op. cit. u bilj. 2, § 354, rub. br. 6; Kemper/Paulus, op. cit. u bilj. 10, § 354, rub. br. 15.

interesa, nije moguće, Europska uredba o insolventijskim postupcima ne predviđa nikakvo ograničenje u pogledu kruga osoba koje su ovlaštene tražiti otvaranje partikularnog insolventijskog postupka (čl. 3. st. 4. sl. a) EuUrIns). Pretpostavka je, naravno, da dužnik u drugoj državi članici u kojoj se želi otvoriti partikularni insolventijski postupak ima podružnicu (čl. 3. st. 2. EuUrIns). Temeljem čl. 4. st. 2, reč. 1. EuUrIns koji određuje da pravo države članice otvaranja insolventijskog postupka određuje pod kojim se uvjetima insolventijski postupak može otvoriti, slijedi da će i u slučaju partikularnog insolventijskog postupka, pravo države članice u kojoj se on želi otvoriti određivati tko će biti ovlašten tražiti njegovo otvaranje. No, u slučaju u kojem se glavni insolventijski postupak u državi članici u kojoj dužnik ima centar svojih glavnih interesa još nije otvorio, ali je njegovo otvaranje moguće, Europska uredba predviđa ograničenja te određuje, da tada otvaranje partikularnog insolventijskog postupka u državi članici, u kojoj se nalazi podružnica dužnika, može zahtijevati samo vjerovnik čije se prebivalište, uobičajeno boravište ili sjedište nalazi u toj istoj državi članici ili se njegova tražbina zasniva na obvezi koja je proizašla iz poslovanja te podružnice (čl. 3. st. 4. sl. i b) EuUrIns).³⁵

Kao što vidimo, za razliku od njemačkoga prava i Europske uredbe o insolventijskim postupcima ograničenje ovlaštenja vjerovnika i stečajnog dužnika da traže otvaranje partikularnog stečajnog postupka u hrvatskom pravu postignuto je posredno, i to tako da se u slučaju kada stečajni dužnik nema poslovnu jedinicu, već samo imovinu u Hrvatskoj, međunarodna nadležnost hrvatskoga suda ograničava na svega četiri zakonom izričito predviđena slučaja (čl. 302. st. 2. toč. 1.-4. SZ).

2.5. Eventualne dodatne pretpostavke za otvaranje partikularnog stečajnog postupka

Stečajni zakon u pogledu mogućnosti otvaranja partikularnog stečajnog postupka ne predviđa nikakve druge dodatne pretpostavke specifične za tu vrstu stečajnog postupka. Stečajni sudac nema ovlaštenje da pri otvaranju ovog postupka procijenjuje gospodarsku primjerenost njegovog provođenja, kao što je to u slučaju prijedloga za otvaranje sekundarnog stečajnog postupka kod određenih vrsta vjerovnika ovlašten (čl. 326. st. 3. SZ).

No, kako u slučaju domaćeg glavnog, tako i u slučaju domaćega partikularnog stečajnog postupka vrijedit će odredba čl. 63. st. 1. reč. 1. SZ-a prema kojoj će stečajni sudac donijeti odluku o otvaranju i zaključenju stečajnoga postupka, ako tijekom prethodnoga postupka utvrdi da imovina dužnika koja bi ušla u stečajnu

35 Duursma-Kepplinger Henriette-Christine, u knjizi: Duursma-Kepplinger Henriette-Christine/Duursma Dieter/Chalupsky Ernst, *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, Springer, Wien-NewYork, 2002, čl. 3, rub. br. 94.-95; čl. 29, rub. br. 13.-14; Smid, op. cit. u bilj. 22, str. 45.-47; Ludwig, op. cit. u bilj. 2, str. 231.-232; Dawe, op. cit. u bilj. 10, 197.-206; Garašić, op. cit. u bilj. 1, knjiga I, str. 399.-400; Paulus Christoph G., *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, RIW - Verlag Recht und Wirtschaft, Frankfurt am Main, 2006, čl. 3, rub. br. 61.-66.

masu nije dostatna ni za namirenje troškova toga postupka ili je neznatne vrijednosti (usp. čl. 303. SZ). U tom se slučaju partikularni stečajni postupak neće provoditi (čl. 63. st. 1. reč. 2. SZ). No, postupak se ipak neće zaključiti ako se u roku koji rješenjem odredi stečajni sudac predujmi dostatan iznos novca za pokriće troškova kako prethodnog, tako i otvorenog stečajnog postupka (čl. 63. st. 1. reč. 3. SZ³⁶).

Ni njemački Insolvenzordnung ne predviđa dodatne, specifične pretpostavke za otvaranje partikularnog insolventijskog postupka. Suglasno je mišljenje u literaturi da će insolventijski sud odbiti prijedlog za otvaranje takvog postupka, jednako kao i kod domaćega glavnog insolventijskog postupka, ako imovina dužnika predvidljivo ne bi dostajala da se pokriju troškovi postupka, izuzev ako se predujmi dostatan novčani iznos za njihovo pokriće (§ 26. st. 1. reč. 1. i 2. i § 335. InsO).³⁷

Europska uredba o insolventijskim postupcima također ne predviđa dodatne, specifične pretpostavke za otvaranje partikularnog insolventijskog postupka koje bi vrijedile jedinstveno za sve države članice. To je pitanje prepustila regulaciji prava države članice u kojoj se takav postupak želi otvoriti (čl. 4. st. 1. i 2. EuUrIns).³⁸

2.6. Pravo sudjelovanja odnosno pravo na namirenje tražbine vjerovnika u partikularnom stečajnom postupku

Hrvatski Stečajni zakon ne sadrži odredbu koja bi ograničavala pravo vjerovnika da sudjeluju u partikularnom stečajnom postupku. Stoga slijedi zaključak, da svi vjerovnici dužnika u njemu mogu prijaviti svoju tražbinu, i ako ona bude utvrđena, mogu je i namiriti u visini koja zavisi od visine stečajne mase koja će se raspodijeljivati u njemu.³⁹ To je ispravno zakonsko rješenje, jer se isključivanje, odnosno ograničavanje vjerovnika u sudjelovanju u partikularnom postupku materijalnoopravno ne da opravdati, budući da dužnik za svaku svoju obvezu odgovara svojom cjelokupnom imovinom.

Odredbe Stečajnog zakona koje reguliraju namirenje vjerovnika koje vrijede za domaći glavni stečajni postupak vrijedit će i u partikularnom stečajnom postupku, jer nema posebne zakonske odredbe, kojom se za partikularni postupak u tom pogledu odstupa (čl. 303. SZ). Drugačije je u pogledu sekundarnog stečajnog postupka u kojem vrijede posebna pravila o namirenju (čl. 328. SZ), uvjetovana povezanošću

36 Čl. 63. st. 1. reč. 3. SZ dodana je u zakonski tekst putem čl. 34. Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona iz 2006.

37 Primjerice: Metzger, op. cit. u bilj. 2, str. 166, 168; Spahlinger, op. cit. u bilj. 2, str. 132, 324; Reinhart, op. cit. u bilj. 9, čl. 102 EGIInsO, rub. br. 229; Kemper/Paulus, op. cit. u bilj. 10, § 354, rub. br. 7, 23.

38 Poblžiše o tome Garašić, op. cit. u bilj. 1, knjiga I, str. 419.-420.

39 Drugačije je prema švicarskom pravu, gdje u partikularnom stečajnom postupku koji je otvoren temeljem podružnice prema čl. 50. švicarskoga Bundesgesetzes über Schuldbetreibung und Konkurs mogu sudjelovati samo vjerovnici čije tražbine su nastale iz poslovanja s tom podružnicom. Detaljnije o tome Garašić, op. cit. u bilj. 1, knjiga I, str. 446.-447.

stranoga glavnog i domaćega sekundarnog stečajnog postupka.⁴⁰

No, ako bi nakon otvaranja domaćeg partikularnog stečajnog postupka u Hrvatskoj bila priznata strana odluka o otvaranju glavnog stečajnog postupka, tada bi ta priznata strana odluka proizvela učinke predviđene u člancima 327. do 331. SZ-a, što drugim riječima znači, da bi se domaći partikularni stečajni postupak pretvorio u sekundarni stečajni postupak (čl. 318. st. 2. reč. 1. SZ). U tom slučaju u pitanje se ipak ne bi mogli dovesti rezultati koji su već postignuti u dosadašnjem partikularnom stečajnom postupku. Tako stečajni upravitelj stranoga glavnog stečajnog postupka, koji je inače ovlašten u sekundarnom stečajnom postupku osporavati prijavljene tražbine (čl. 327. st. 1. SZ), u dosadašnjem partikularnom postupku neće moći osporiti tražbine vjerovnika koje su već utvrđene (čl. 318. st. 2. reč. 2. SZ). Isto tako, ako je na dan podnošenja prijedloga za priznanje strane odluke o otvaranju glavnog stečajnoga postupka istekao rok od petnaest dana od dana javne objave prvoga diobnoga popisa u domaćem partikularnom stečajnom postupku, dioba u domaćem stečajnom postupku neće se provoditi na temelju odluke o diobi donesene u stranom glavnom stečajnom postupku, što je inače moguće u sekundarnom stečajnom postupku (čl. 318. st. 2. reč. 3. SZ). Naime, treba uzeti da je u ovom slučaju raspodjela dužnikove imovine u okviru domaćeg posebnog postupka već predaleko napredovala, a da bi se uzimali u obzir rezultati iz stranoga glavnog postupka. Pretvaranje domaćeg partikularnog stečajnog postupka u sekundarni u

40 Tako se nakon namirenja troškova i ostalih obveza stečajne mase, izlučnih i razlučnih vjerovnika, te domaćih vjerovnika javnopravnih tražbina i nositelja obvezatnog socijalnog osiguranja iz čl. 326. st. 1. toč. 1. SZ kao i radnika dužnika s redovitim mjestom rada u Republici Hrvatskoj, preostala masa dijeli vjerovnicima u skladu s odlukom o diobi koju stečajni sudac donosi na temelju odluke o diobi ili njoj odgovarajuće diobne osnovne donesene u stranom glavnom stečajnom postupku (čl. 328. st. 1. reč. 1. SZ). Naravno, uvjet je da su pri izradi te strane diobne osnovne uzete u obzir tražbine koje su utvrđene u domaćem sekundarnom postupku kao i iznos preostale stečajne mase koja stoji na raspolaganju za diobu u Republici Hrvatskoj. Pretpostavka je naravno, i da stečajno/insolventijsko pravo države otvaranja glavnog stečajnog postupka ovakvo povezivanje stečajnih masa domaćeg i stranog stečajnog postupka uopće omogućava. Ako to nije slučaj, odnosno ako pri izradi strane odluke ili diobne osnovne nisu uzete u obzir tražbine utvrđene u sekundarnom stečajnom postupku u Republici Hrvatskoj, stečajni će sudac preostalu stečajnu masu podijeliti na vjerovnike, čije su tražbine utvrđene u stečajnom postupku u Republici Hrvatskoj, vodeći pri tomu računa o tomu u kojoj su mjeri pojedini od njih uzeti u obzir pri podjeli stečajne mase u stranom stečajnom postupku, ako su ujedno i tamo prijavili svoje tražbine (čl. 328. st. 1. reč. 2. SZ). Isto tako stečajni sudac pri podjeli preostale stečajne mase neće uzeti u obzir stranu odluku o diobi, ako je u njoj predviđena podjela rezultat primjene pravila koja su protivna hrvatskom javnom poretku (čl. 328. st. 2. reč. 1. SZ). Isto vrijedi, kada strana odluka o diobi nije stečajnom sucu dana unutar roka, koji je on odredio (čl. 328. st. 2. reč. 2. SZ), jer se ne može podjela u stranom glavnom stečajnom postupku čekati do unedogled. Stečajna masa koja preostane nakon namirenja vjerovnika u domaćem sekundarnom stečajnom postupku predaje se odmah stečajnom upravitelju glavnog stečajnog postupka (čl. 328. st. 3. SZ). Ako stečajna masa u Republici Hrvatskoj nije dostatna da bi se u potpunosti namirile sve tražbine utvrđene u domaćem sekundarnom stečajnom postupku, tada vjerovnici mogu nenamireni dio svojih tražbina namiriti samo u stranom stečajnom postupku prema pravilima stranoga stečajnoga prava (čl. 328. st. 4. SZ).

slučaju naknadno priznate odluke o otvaranju stranoga glavnog stečajnog postupka važno je zbog uspostavljanja suradnje između organa domaćeg i stranog stečajnog postupka, kao i postizanja ravnomjernijeg namirenja vjerovnika stečajnog dužnika.

Njemački Insolvenzordnung ne ograničava pravo sudjelovanja i namirenja dužnikovih vjerovnika u partikularnom insolventijskom postupku, tako da će i u njemačkom pravu vrijediti da se vjerovnici u tom postupku namiruju u načelu prema pravilima koja vrijede za domaći glavni insolventijski postupak⁴¹. Nažalost, njemački zakonodavac nije odredio kako se treba postupati, ako je strani glavni insolventijski postupak koji se može priznati, otvoren nakon otvaranja domaćeg partikularnog insolventijskog postupka.

Prema Europskoj uredbi o insolventijskim postupcima pravo sudjelovanja odnosno pravo na namirenje tražbina vjerovnika u partikularnom insolventijskom postupku regulira pravo države u kojoj je takav postupak otvoren (čl. 4. st. 2. lit. g), h), i) EuUrIns). No, postoji jedno zajedničko pravilo za sve države članice, a to je da svaki vjerovnik koji svoje uobičajeno boravište, prebivalište ili sjedište nema u državi članici otvaranja insolventijskog postupka, ali ga ima u drugoj državi članici, može svoje tražbine u dotičnom insolventijskom postupku prijaviti (čl. 39. EuUrIns), pri čemu to ovlaštenje obuhvaća i porezne vlasti te nositelje socijalnog osiguranja kada imaju ulogu vjerovnika. To je određenje u pogledu javnopravnih tražbina bilo nužno spomenuti u ovoj uredbi, jer u međunarodnopravnoj praksi se javnopravne tražbine još uvijek ne mogu prijaviti i namiriti u stranom stečajnom postupku, ako ne postoji izričiti sporazum država o tomu.⁴² Europska uredba o insolventijskim postupcima, slično kao i hrvatsko pravo, predviđa pretvorbu partikularnog insolventijskog postupka u sekundarni, kada se nakon otvaranja partikularnog postupka u jednoj državi otvori glavni insolventijski postupak u drugoj državi članici (čl. 36. EuUrIns).

2.7. Suradnja organa domaćeg partikularnog stečajnog postupka s organima stranog stečajnog postupka protiv istog dužnika

Pitanje suradnje između organa domaćeg i organa stranog stečajnog postupka u prvom se redu postavlja u odnosu između glavnog i sekundarnog odnosno sekundarnih stečajnih postupaka, pa se u tu svrhu predviđaju različiti oblici suradnje organa spomenutih vrsta postupaka kako u našem Stečajnom zakonu (v. čl. 307. st. 1. i 2, čl. 327, čl. 330, čl. 331. SZ), tako i u njemačkom pravu (§ 342, § 357. i § 358.

41 Vidjeti primjerice Liersch Oliver, Deutsches Internationales Insolvenzrecht, Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung (NZI), 2003, 302, 309; Habscheid Edgar J., Konkurs in den USA und seine Wirkungen in Deutschland (und umgekehrt), Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung (NZI), 2003, 238, 242; Ludwig, op. cit. u bilj. 2, str. 189.-193; Dawe, op. cit. u bilj. 10, str. 118; Kemper/Paulus, op. cit. u bilj. 10, § 354, rub. br. 11, 23.

42 Detaljnije o pravu sudjelovanja vjerovnika u partikularnom insolventijskom postupku prema Europskoj uredbi o insolventijskim postupcima vidjeti Garašić, op. cit. u bilj. 1, knjiga I, str. 456.-460; Ludwig, op. cit. u bilj. 2, str. 233.-234.

InsO) te Europskoj uredbi o insolventijskim postupcima (čl. 31.-36. SZ).⁴³

Partikularni stečajni postupak sasvim je nezavisan, gotovo izoliran stečajni postupak, koji uopće ne pretpostavlja postojanje drugih stečajnih postupaka protiv istog dužnika. No, budući da je ipak moguće da pored domaćeg partikularnog stečajnog postupka istovremeno postoje neki drugi stečajni postupci protiv istog dužnika, potrebno je i upravitelje partikularnih stečajnih postupaka obvezati na suradnju s upraviteljima tih drugih stečajnih postupaka barem u smislu razmjene obavijesti koje mogu biti od od značenja za provedbu dotičnih postupaka, a u svrhu zaštite interesa vjerovnika stečajnog dužnika. Takva obveza suradnje za upravitelje partikularnih stečajnih postupaka posredno proizlazi iz čl. 307. st. 1. reč. 1. i 2. našeg Stečajnog zakona, te iz § 357. st. 1. reč. 1. njemačkoga Insolvenzordnung-a, dok nažalost, Europska uredba o insolventijskim postupcima nema odredbu iz kojih bi ta obveza za te upravitelje proizlazila. Iz istih razloga bila bi potrebna, barem na razini razmjene obavijesti, i suradnja sudova iz različitih država koji vode dotične paralelne stečajne postupke protiv istog stečajnog dužnika, što niti naše, niti njemačko pravo, a niti Europska uredba o insolventijskom pravu izričito ne predviđa.

3. ZAKLJUČCI

Međunarodna nadležnost hrvatskoga suda za otvaranje partikularnog stečajnog postupka postoji za onog dužnika koji nema središte poslovnog djelovanja u Hrvatskoj, ali ima poslovnu jedinicu (čl. 302. st. 1. SZ). Ako dužnik ima samo imovinu u Hrvatskoj, tada međunarodna nadležnost hrvatskoga suda za otvaranje takvog postupka postoji jedino ako se radi o jednom od četiri izričito predviđenih slučajeva iz čl. 302. st. 2. toč. 1.-4. SZ. To se čini boljim rješenjem od njemačkoga zakonodavca, koji u situaciji kada dužnik nema podružnicu, već samo imovinu u tuzemstvu, zahtijeva od vjerovnika da učini vjerojatnim postojanje posebnog interesa za otvaranje partikularnog postupka, posebno ako bi on u stranom postupku predvidljivo znatno lošije stajao no u domaćem postupku (§ 354. st. 1. i 2. InsO), što predstavlja pravni standard, koji nužno u sebi nosi određen stupanj pravne nepredvidivosti i nesigurnosti u pogledu njegovog tumačenja. Hrvatsko rješenje čini se boljim i od rješenja Europske uredbi o insolventijskim postupcima koji

43 Primjerice: razmjena obavijesti između stečajnih upravitelja; ovlaštenje upravitelja glavnog stečajnog postupka da u sekundarnom stečajnom postupku osporava prijavljene tražbine; ovlaštenje upravitelja glavnog stečajnog postupka da u okviru sekundarnog stečajnog postupka pobija radnje stečajnog dužnika prema pravilima stečajnog prava sekundarnog postupka; ovlaštenje upravitelja glavnog, ali i sekundarnog stečajnog postupka da tražbine koje su u postupku u kojem je on imenovan prijavljene, prijavi u drugom stranom postupku; pravo tih upravitelja da u stranom stečajnom postupku za vjerovnike vrše pravo glasa; zatim ovlaštenje upravitelja glavnog stečajnog postupka da utječe na unovčenje, odnosno diobu stečajne mase sekundarnog stečajnog postupka, posebice ovlaštenje upravitelja glavnog stečajnog postupka da traži privremenu odgodu unovčenja stečajne mase sekundarnog stečajnog postupka, itd.

u situaciji postojanja samo tuzemne imovine, a ne i podružnice stranog insolventijskog dužnika, u potpunosti isključuje mogućnost otvaranja partikularnog insolventijskog postupka (čl. 3. st. 2. reč. 1. EuUrIns). Svojim načinom regulacije međunarodne nadležnosti za otvaranje partikularnog stečajnog postupka, hrvatski zakonodavac je s jedne strane uzeo u obzir opasnost od zloupotrebe foruma imovine te druge njegove nedostatke, a s druge strane primjereno osigurao ostvarivanje tzv. dopunske, odnosno nadomjesne funkcije partikularnog stečajnog postupka i u situaciji nepostojanja tuzemne poslovne jedinice (podružnice) stranog stečajnog dužnika, posebice, kada će tuzemna imovina stranog stečajnog dužnika biti od veće vrijednosti.

Partikularni stečajni postupak obuhvaća samo tuzemnu dužnikovu imovinu (čl. 302. st. 4. SZ) s obzirom da se otvara na temelju supsidijarne, a ne primarne nadležnosti. Riječ je o uobičajenom rješenju u krugu europskih kontinentalnih pravnih sustava (§ 354. st. 1. InsO; čl. 3. st. 2. reč. 2. EuUrIns).

Kako kod glavnog stečajnog postupka, tako i kod partikularnog, potrebno je, da bi se on otvorio, utvrditi postojanje stečajnog razloga (čl. 4. st. 1. SZ). I ovdje je riječ o uobičajenom zakonskom rješenju u međunarodnom stečajnom/insolventijskom pravu (§ 16. i § 356. st. 3. InsO; čl. 4. st. 2. reč. 1. i čl. 27. st. 1. EuUrIns).

Otvaranje partikularnog stečajnog postupka ovlaštenu su zahtijevati vjerovnici stečajnog dužnika te sam dužnik (čl. 39. st. 1, čl. 303, čl. 332. st. 1, čl. 334. st. 1. SZ). Može se postaviti pitanje je li doista potrebno da stečajni dužnik u situaciji postojanja poslovne jedinice u Republici Hrvatskoj ima to ovlaštenje u slučaju, kada je u stranoj državi moguće otvoriti glavni stečajni postupak, i kada se taj glavni stečajni postupak može priznati u tuzemstvu, budući da postoji opasnost da stečajni dužnik zloupotrijebi svoje ovlaštenje za otvaranje hrvatskoga partikularnog stečajnog postupka te pokuša postojeću nelikvidnost domaćih dijelova stranog poduzeća riješiti na račun domaćih vjerovnika. Stoga bi *de lege ferenda* u takvoj situaciji trebalo oduzeti ovlaštenje dužniku da traži otvaranje partikularnog stečajnog postupka u Hrvatskoj. U situaciji kada u Hrvatskoj ne postoji poslovna jedinica stečajnog dužnika već samo njegova imovina, ovlaštenje vjerovnika i stečajnog dužnika da traže otvaranje partikularnog stečajnog postupka posredno je ograničeno činjenicom što tada međunarodna nadležnost hrvatskoga suda za otvaranje takvog postupka postoji samo u četiri zakonom izričito predviđenim slučajevima (čl. 302. st. 2. toč. 1.-4. SZ). U njemačkom pravu (§ 354. st. 2. InsO) te u Europskoj uredbi o insolventijskim postupcima (čl. 3. st. 4. EuUrIns) ovlaštenje da se traži otvaranje partikularnog insolventijskog postupka izričito je i neposredno ograničeno.

Stečajni zakon nema drugih dodatnih pretpostavaka za otvaranje partikularnog stečajnog postupka. Kao i kod glavnog stečajnog postupka, tako i kod partikularnog, da bi se on otvorio, imovina dužnika koja bi ušla u stečajnu masu mora barem pokrivati troškove vođenja postupka (čl. 63. st. 1. reč. 1.-3. SZ). Opet se radi o jednom uobičajenom zakonskom rješenju u međunarodnom stečajnom/insolventijskom pravu (§ 26. st. 1. reč. 1.-2, § 335. InsO; čl. 4. st. 1. i 2. EuUrIns).

Pravo sudjelovanja u partikularnom stečajnom postupku prema hrvatskom pravu imaju svi vjerovnici stečajnog dužnika, što je u skladu s materijalno-pravnim

pravilom, prema kojem stečajni dužnik za svaku svoju obvezu odgovara svojom cjelokupnom tuzemnom i inozemnom imovinom. U pogledu pravila o namirenju vjerovnika u tom postupku vrijede u načelu ista pravila kao i u slučaju namirenja u glavnom stečajnom postupku (čl. 303. SZ). No, ako se nakon otvaranja domaćeg partikularnog stečajnog postupka prizna strana odluka o otvaranju glavnog stečajnog postupka, domaći partikularni postupak pretvorit će se u sekundarni stečajni postupak, te će se u mjeri u kojoj je to moguće s obzirom na dosegnuti stadij domaćeg postupka primijenjivati odredbe o namirenju koje važe za sekundarni stečajni postupak (čl. 318. st. 1. i 2. SZ). Pretvorbom u sekundarni postupak postiže se primjena pravila o suradnji organa glavnog i sekundarnog stečajnog postupka te se ostvaruje ravnomjernije i pravednije namirenje vjerovnika stečajnog dužnika. Stoga takvo rješenje hrvatskoga i europskoga zakonodavca (čl. 36. EuUrIns), koje još nije prošireno u drugim pravnim sustavima, treba pozdraviti.

Premda je partikularni stečajni postupak sasvim nezavisan od ostalih stečajnih postupaka koji se paralelno mogu voditi protiv stečajnog dužnika u drugim državama, upravitelj partikularnog stečajnog postupka prema hrvatskom pravu, radi zaštite interesa vjerovnika, ipak ima obvezu suradnje s upraviteljima drugih stečajnih postupaka na razini razmjene pravno dopuštenih obavijesti koje mogu biti od značenja za provedbu tekućih stečajnih postupaka (čl. 307. st. 1. SZ). Ista bi obveza trebala postojati i za sudove koji vode dotične stečajne postupke, no u većini europskih pravnih sistema takvo zakonsko rješenje još ne postoji.

Spomenimo da je u usporedbi s otvaranjem glavnog ili sekundarnog stečajnog postupka, otvaranje partikularnog stečajnog postupka u praksi vrlo rijetko.

Zaključno se može ocijeniti da su pravila hrvatskoga stečajnog prava o partikularnom stečajnom postupku u skladu sa suvremenim kretanjima u međunarodnom stečajnom/insolventijskom pravu, što je između ostalog pokazala i usporedba s njemačkim pravom i Europskom uredbom o insolventijskim postupcima. Što više, mnoga rješenja smo anticipirali te je Glava X. našeg Stečajnog zakona iz 1996. godine koja regulira međunarodni stečaj bila jedan od prvih modernih izvora međunarodnog stečajnog/insolventijskog prava u Europi, u kojoj se međunarodno stečajno/insolventijsko pravo na zakonodavnoj razini počelo razvijati tek u prvim godinama 21. stoljeća.

Summary

SPECIAL, THE SO CALLED PARTICULAR BANKRUPTCY PROCEEDINGS IN CROATIAN LAW

The author in this article explores and analyses presumptions according to which a particular bankruptcy proceedings can be instituted and conducted in Croatia. Moreover, she makes a comparison with solutions contained in German law and the European Regulation on Insolvency Proceedings. The relevance of legislative solutions is assessed with respect to legislative choices implemented by Croatian, German and European legislators, especially the one governing the international jurisdiction for institution of particular bankruptcy proceedings, amount of property comprised within the particular bankruptcy proceedings, causes for insolvency to instigate particular bankruptcy proceedings, authorisation to submit a proposal to instigate particular bankruptcy proceedings, eventual additional presumptions for institution of particular bankruptcy proceedings, right to be involved in the proceedings, that is the right to settle a claim within the particular bankruptcy proceedings as well as cooperation between bodies of domestic particular bankruptcy proceedings with bodies of foreign bankruptcy proceedings against the same debtor. In her final remarks, the author summarizes the results of analysis and concludes that provisions governing the Croatian bankruptcy law with respect to particular bankruptcy proceedings are in harmony with contemporary tendencies in the international bankruptcy / insolvency law. The only legislative amendment which should be taken into consideration is the abolishment of insolvent debtor's authorisation to demand institution of particular bankruptcy proceedings in situation when he or she may demand institution of main bankruptcy proceedings.

Key words: *special bankruptcy proceedings, particular bankruptcy proceedings, presumptions for institution of particular bankruptcy proceedings, creditor's right to be involved in particular bankruptcy proceedings, international insolvency law.*

Zusammenfassung

SONDERKONKURSVERFAHREN ODER DAS S.G. PARTIKULARKONKURSVERFAHREN IM KROATISCHEN RECHT

In dieser Arbeit werden Vermutungen untersucht und analysiert, unter denen das Partikularkonkursverfahren in Kroatien eröffnet und durchgeführt werden kann. Gleichzeitig wird der Vergleich mit den Beschlüssen des deutschen Rechtes und der Europäischen Insolvenzverordnung gemacht. Die Angemessenheit von Gesetzesbeschlüssen wird bezüglich der Art und Weise ausgewertet, wie der kroatische, deutsche oder europäische Gesetzgeber Folgendes reguliert hat: internationale Zuständigkeit für Eröffnung des Partikularkonkursverfahrens; den Umfang des im Partikularkonkursverfahren eingeschlossenen Vermögens; Konkursgründe für Eröffnung des Partikularkonkursverfahrens; Vollmacht zur Antragstellung für Eröffnung des Partikularkonkursverfahrens; mögliche zusätzliche Vermutungen für Eröffnung des Partikularkonkursverfahrens; das Recht auf Teilnahme bzw. das Recht auf Forderungsvergütung im Partikularkonkursverfahren; und die Mitarbeit zwischen den Körperschaften des inländischen Partikularkonkursverfahrens mit den Körperschaften des fremden Partikularkonkursverfahrens gegen denselben Schuldner. Abschließend werden Analyseergebnisse summiert und es wird festgestellt, dass die Bestimmungen des kroatischen Konkursrechtes bezüglich des Partikularkonkursverfahrens im Einklang mit modernen Bewegungen im internationalen Konkurs- / Insolvenzrecht sind. Die einzige Gesetzesänderung, über die man nachdenken sollte, ist die Aufhebung der Vollmacht des Konkurschuldners zur Eröffnung des Partikularkonkursverfahrens in Situationen, in welchen er die Eröffnung des Hauptkonkursverfahrens beantragen kann.

Schlüsselwörter: *Sonderkonkursverfahren, Partikularkonkursverfahren, Vermutungen zur Eröffnung des Partikularkonkursverfahrens, das Recht des Gläubigers auf Teilnahme am Partikularkonkursverfahren, internationales Konkursrecht.*

Riassunto

IL PROCEDIMENTO FALLIMENTARE SPECIALE C.D. PARTICOLARE NEL DIRITTO PRIVATO

Nel presente lavoro si ricercano e si analizzano i presupposti in presenza dei quali si può aprire e portare avanti il procedimento fallimentare particolare in Croazia. Al contempo si fa una comparazione con le soluzioni previste nel diritto tedesco e nel regolamento europeo sulle procedure d'insolvenza. L'opportunità delle soluzioni giuridiche adottate viene valutata tendendo in considerazione in che modo rispettivamente i legislatori croato, tedesco ed europeo hanno regolato: la competenza internazionale per l'apertura del procedimento fallimentare particolare; l'ampiezza del patrimonio che rientra nel procedimento particolare; le ragioni fallimentari per l'apertura del procedimento fallimentare particolare; la legittimazione alla presentazione della proposta di apertura del procedimento fallimentare particolare; gli eventuali ulteriori presupposti per l'apertura del procedimento fallimentare particolare; il diritto alla partecipazione ovvero il diritto al soddisfacimento del credito nel procedimento fallimentare particolare e la cooperazione degli organi del procedimento fallimentare particolare domestico con gli organi del procedimento fallimentare straniero avverso il medesimo debitore. Da ultimo si sommano gli esiti dell'indagine condotta e si giunge alla conclusione che le disposizioni del diritto fallimentare croato, che riguardano il procedimento fallimentare particolare, sono conformi alle attuali tendenze che si registrano nel diritto fallimentare internazionale/diritto dell'insolvenza. L'unica modifica legislativa sulla quale bisognerebbe riflettere è l'abolizione dei poteri del debitore fallimentare, quando può chiedere l'apertura del procedimento fallimentare principale.

Parole chiave: *procedimento fallimentare speciale, procedimento fallimentare particolare, presupposti per l'apertura del procedimento fallimentare particolare, diritto dei creditori a prendere parte al procedimento fallimentare particolare, diritto fallimentare internazionale.*